

Häckfågelinventeringar i Svartsjö 2013

Urpo Könnömäki

I Svartsjöviken har nu de häckande våtmarksfåglarna inventerats under fjorton år, 2000–2013. Sammanlagt 55 revir av 11 olika arter har noterats 2013, vilket är en liten minskning. I Svartsjö däme som ligger alldeles intill har inventeringar gjorts i tio år, 2005–2013. Resultatet är där mycket sämre än fjolårets. För övriga fågeliakttagelser hänvisas till "Observationer i Ekerö kommun 2013", sidan 20.

Svartsjöviken

Som en aktivitet i arbetet med "Projekt Svartsjöviken", vilket bl.a. innefattar restaurering av våtmarksbeten vid Svartsjöviken har den våtmark-sanknutna häckfågelfaunan i Svartsjöviken inventerats med början 2000. Här ska inventeringsresultaten för det fjortonde året, 2013 redovisas.

Fältarbetet har i huvudsak utförts av författaren. Under perioden april – maj 2013 gjordes 5 besök. Som huvudmetod räknas antalet par som bedömdes hävda revir, men iakttagna bon och ungpullar kompletterar observationerna. En svårighet ligger i att skilja rastande fåglar från revirhävdande par. Vidare kan det vara mycket svårt att separera häckande par från yngre fåglar som finns i området men inte häckar, detta gäller främst gässen.

Vid varje inventeringstillfälle har förekommande fågelarter antecknats på en specialkarta i skala ca 1:5 000. Häckfågelinventeringen har kompletterats med iakttagelser som rapporterats på Svalan. Inventeringsresultatet framgår av tabell 1. De osäkerhetssiffror som anges i det följande är subjektiva bedömningar. Inventeringsresultatet framgår i tabell 1. Här följer kommentarer per art.

Skäggdoppning Ett par, trolig häckning. Inga ungar noterades.

Knölsvan Ett bo byggdes i södra delen av viken. 4 ungar observerades.

Grågås Nästan omöjligt att lokalisera bon, då dessa läggs dolt i vassen och häckningen startar mycket tidigt. Tre par med ungar kunde iaktas i

viken. De höll sedan till i Svartsjö däme.

Kanadagås Normal förekomst. Osäkerheten är ca ±2 par.

Gräsand Arten noterades i lite mindre omfattning än under 2012. Antalet redovisade par har en osäkerhet på ca ±3 par. Ungarna har förflyttats till Dämet.

Snatterand Enstaka fåglar syntes i viken.

Skedand Enstaka fåglar syntes i viken.

Årta Inga fåglar syntes i viken i år.

Knipa Hur många par som verkligen häckar är osäkert. Noterat antal par (5) har en osäkerhet på ca ±1. Ungar sågs i Dämet.

Storskrake Svårt att veta hur många storskrakar som häckar. Tre honor sågs med ungar.

Vattenrall Hördes vid dikesmynningarna på östra och västra sidan.

Sothöna Den vanligaste vattenfågeln. Antalet par (8) har en osäkerhet på ca ±3.

Tofsvipa Uppskattningsvis 9 par höll till främst på mader och omgivande betesmark. I vilken utsträckning de häckade är osäkert.

Rödbena Fåglar fanns tidvis i sydöstra delen av viken. Ingen konstaterad häckning.

Enkelbeckasin En mycket svårinventerad art som trivs bäst i lite mer högväxt madvegetation.

Brun kärrhök Ett par höll till i området.

Gulärta Uppskattningsvis 5 par fanns på sydöstra sidan.

Ängspiålräcka Nästan oförändrad jämfört med fjolåret.

Buskskvätta Nästan oförändrad förekomst.

Tabell 1 Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjöviken 2006–2013.

Arter	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Kommentarer 2013
Skäggdopping	1	1	1	1	1	1	1	1	Två ungar sågs
Knölsvan	1	1	1	1	1	1	1	1	Fyra ungar sågs
Grågås	4	3	3	4	3	3	3	3	Tre par med ungar
Kanadagås	6	5	6	5	5	4	6	6	Ungar sågs
Rördrom	0	0	0	0	0	0	0	0	
Gräsand	10	10	9	10	9	10	10	9	Ungar sågs
Kricka	0	0	0	0	0	0	0	0	
Snatterand	1	1	1	0	1	0	0	0	
Skedand	0	1	1	0	0	0	0	0	Enstaka fåglar
Knipa	4	4	3	3	4	4	5	5	5 par med ungar
Storskrake	2	3	2	3	3	4	4	3	3 par med ungar
Vattenrall	3	3	3	3	3	3	3	3	Inga ungar sågs
Sothöna	14	14	13	13	12	11	10	8	Ungar sågs
Tofsvipa	8	8	10	10	10	10	10	9	Ungar sågs
Rödbena	0	1	0	0	1	0	1	0	Enstaka fåglar sågs
Enkelbeckasin	6	7	8	8	7	7	6	7	Svårinventerad
Fiskmåså	0	0	0	0	0	0	0	0	
Fisktärna	0	0	0	0	0	0	0	0	
Summa	60	62	61	61	60	58	60	55	
Övriga arter									
Brun kärrhök	1	1	1	1	1	1	1	1	
Gulärta	6	6	7	6	6	6	5	5	
Ängspiplärka	6	8	8	7	7	7	8	8	
Buskskvätta	5	5	6	8	8	8	8	7	
Gräshoppsång	0	0	0	0	0	0	0	0	
Sävsångare	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	
Rörsångare	ca 5	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	
Skäggmes	ca 2	ca 2	ca 2	ca 2	ca 2	ca 2	0	0	
Sävsparrv	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	

Foto Bengt Legnell

Korp med grågåsägg från översvämmat bo.

Övriga inte inventerade mindre tättingar

Vanligast i vass- och buskmarkerna har sävsparven varit, följd av sävsångaren. Rörsångaren förekom mera sparsamt. Skäggmes har varken hörts eller synts 2013.

Svårinventerade arter är vigg, knipa och storskrake, som förekommer rastande på vårsträcket i betydligt större antal än vad som sedan går till häckning. Någon konstaterad häckning av vigg har inte noterats. Svartsjö däme har blivit en konkurrerande uppehållsplat för våtmarksfåg-larna i området. Många nykläckta ungpullar har vandrat över till Dämnet där födotillgången varit betydligt bättre än bland konkurrerande fiskar i viken.

Svartsjö däme

Vid häckfågelinventeringen 2013 av Svartsjö däme har använts samma metodik som i Svartsjöviken. I tabell 2 redovisas resultatet. Vintern 2013 bar inte isen för att man skulle kunna slå vegetationen i Dämnet. Detta gjorde att siktförhållandena var dåliga under våren och sommaren. Högvatten rådde i Mälaren och i Dämnet, eftersom vallen mot kanalen inte är tät. Högvattnet medförde sämre förutsättningar både

för häckande och rastande vidare. Fortfarande gäller detta i Dämnet, där många ungar av kanadagås, knipa, sothöna och gräsand kunde ses in i maj – juni. Grågåsens häckningar misslyckades på grund av vatten som pumpades in i området under gässens ruvningstid och dränkte äggen (se bild).

Vid midsommartid hade vegetationen tagit över en del av vattenytorna i Dämnet. Det fanns fortfarande gott om fåglar, vilka dock var svår-sedda. Detta tillstånd rådde också under hösten. Det som händer under vintern är att

vegetationen kommer att slås om isen bär. Detta sker genom kriminalvårdsanstaltens försorg, så att sikt skapas genom vinterslåttern. Dessutom skulle betestrycket kunna ökas något genom att betesdjuren släpps ut tidigare på försommaren och får beta så sent som möjligt på hösten. Vi bör då kunna hoppas på lite lägre vegetation och därmed bättre sikt under 2014. Även om bete har etablerats kommer vinterslåtter att behöva utföras. Det skedde senast 2012. Isläget när detta skrivs 2014 ser dock inte så lovande ut.

Inventeringsresultatet framgår av tabell 2. Här följer kommentarer per art.

Knölsvan Ingen häckning noterad. Ett par sångsvanar höll vakt i Dämnet och körde i väg knölsvanarna så fort de visade sig där.

Grågås Bara enstaka ungar sågs. Påbörjade häckningar förstördes av vattnet som pumpades upp på isen från åkermarken. Ca 100 individer som översomrade.

Kanadagås Som mest tre par med ungar sågs. De stannade relativt kort tid i Dämnet. När ungarna blivit större rörde de sig troligen ut i Mälaren.

Gräsand Som mest räknades 5 kullar. De växte bra och en stor del av ungarna blev troligen flyg-

färdiga. De flesta kullarna härstammade sannolikt från Svartsjövikén.

Snatterand Flera snatteränder höll till vid Däm-met. Två par fick ungar.

Skedand Enstaka fåglar uppehöll sig i Däm-met. Ett par fick ungar.

Knipa Sex kullar kunde räknas in, säkerligen kom de flesta från häckningar i Svartsjö slottspark.

Sothöna Häckade i Däm-met med 5 par. Någon invandring av sothönspar från Svartsjövikén kunde inte märkas. Troligen är sothönsen mycket revirbundna.

Tofsvipa Uppskattningsvis 5 par etablerade sig i däm-met. Bon och ungar noterades för 4 par.

Möjligen kan någon kull ha tillkommit från åkermarken genom invandring.

Rödbena Ingen häckning.

Enkelbeckasin Svårinventerad. Fyra par marke-rade revir.

Mindre strandpipare Ingen häckning. Enstaka fåglar sågs.

Bläsand Några par har uppehållit sig i området på våren – sommaren men det är troligen yngre, inte häckande par.

Kricka Mycket svårt att skilja revirhävdande från yngre inte häckande men översomrande fåglar.

Årta Ett par sågs tillfälligt.

Brunand Ingen häckning.

Tabell 2. Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjö dämme.

Arter	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Kommentarer 2013
Knölsvan	1	1	0	0	0	0	0	0	
Grågås	7	8	8	8	8	6	7	7	Häckn. misslyckades
Kanadagås	5	5	5	5	4	4	4	3	Ungar sågs
Gräsand	8	8	8	8	8	7	6	5	5 par med ungar
Kricka	0	0	0	1	0	0	0	0	Bara rastande fåglar
Skedand	4	4	2	3	2	2	1	1	3 ungar sågs
Brunand	2	2	1	0	0	1	0	0	Enstaka fåglar
Snatterand	4	4	3	4	1	1	2	2	5 + 9 ungar
Årta	2	2	0	2	1	0	0	0	En par sågs
Knipa	7	7	7	7	7	6	6	6	Häckning i parken
Sothöna	8	8	8	8	7	6	6	5	5 par med ungar
Tofsvipa	7	7	7	7	6	6	6	5	5 par med ungar
Dammsnäppa	0	0	0	0	0	0	0	0	Ingen observation
Rödbena	2	1	1	1	0	1	1	0	Enstaka fåglar
Enkelbeckasin	4	4	3	3	4	4	4	4	Svårinventerad
M. strandpipare	2	2	1	1	1	1	0	0	Enstaka fåglar
Vattenrall		1	2	2	2	2	2	2	Trolig häckning
Fiskmås	2	1	1	1	1	1	1	1	Ett bo på elstolpe
Summa	65	67	57	61	52	48	46	41	